

Gospodar in gospodinja

LETO 1938

26. OKTOBRA

STEV. 43

Preden bomo sadili

V zadnjem članku je bilo obrazloženo, kako treba zemljo pripraviti, da bo mlado sadno drevo lahko preneslo presajanje iz drevesnice na stalno mesto in se povoljno razvijalo. Rahljanje zemlje je posebej pomembno, da more vanjo zrak in vlaga, dva najuspešnejša pospeševalca zdrave rasti vsake rastline.

K pripravi zemlje pa spada še neko drugo pomembno opravilo, ki ni da bi ga zamenjali. To je gnojenje. Opustiti bi ga smeli le na prav dobri vrtni ali njivski zemlji, ki je že od prej močno zagnojena. Ker pa sadimo večino našega sadnega drevja po travnatih zemljiščih z bolj ali manj pusto zemljo, je gnojenje pri saditvi tembolj potrebno.

Sadnemu drevju gnojimo v zalogo, to se pravi, da damo zemlji gnojilnih snovi za daljšo dobo, vsaj za dve, tri leta. To je tista doba, ko se mlado drevo na svojem novem mestu prirašča in s koreninami prepreže zrahljani kos zemlje, ki naj bi meril, kakor je bilo tudi že povedano, 2—3 kvadratne metre.

Kakor povsod, tako je tudi za gnojenje mladega sadnega drevja pri saditvi najboljše gnojilo dobro predelan, droban, popolnoma preperel hlevski gnoj ali pa dober kompost ali mešanec. Tega ali onega je pripraviti za vsako drevo tem več, čim slabša je zemlja, kamor mislimo drevo saditi. Najbolje storimo, ako gnoj ali kompost, namenjen za eno drevo, temeljito zmešamo z zemljo, ki smo jo nametali iz spodnje plasti in ki je na posebnem kupu poleg jame.

Tudi z umetnimi gnojili si lahko pomagamo na ta način, da primešamo na vsak kubični meter zemlje, v katero bomo drevo sadili, 1—2 kg kakega gnojila, ki ima v sebi vse redilne snovi, ki navadno manjkajo v zemlji (n. pr. nitrofoska). Pomniti pa je treba, da v tako, z umetnim gnojilom pognojeno zemljo, smemo saditi šele čez nekaj tednov, da se gnojilo v zemlji razkroji in škodljive snovi porazgube. K vsaki jami je dobro pripraviti še posebej nekoliko hlevskega gnoja, da

z njim pokrijemo kolobar, potem, ko je drevo posajeno. Pri jesenski saditvi je to potrebno, da zemlja čez zimo preveč ne zmrzne, pri spomladanski pa zato, ker taka odeja zadržuje vlogo v zemlji.

Kjer imamo opraviti s prav slabo, kamenito in prodnato zemljo, ali kjer moramo zaradi premokrih ali preplitvih tal saditi na vrh ali na kupe, je treba pred saditvijo navoziti za vsako drevo druge, boljše zemlje, da se nadomesti slaba, oziroma, da naredimo iz nje potrebne griče, na katere bomo sadili. Za špalirne nasade ob stenah je tudi največkrat treba slabo zemljo zamenjati z dobro vrtno.

Kakor so tla silno različna, tako je glede gnojenja različna tudi priprava zemlje, ki naj se ravna vedno po dotičnih talnih prilikah, pa tudi po sadnem plemenu, po sortah in oblikah dreves. Navadne, moštne sorte jabolk in hrušk niso tako zahtevne kakor zlahnejše namizne sorte, visokodebelno sadno drevje, cepljeno na semenjak, je mnogo manj izbirčno za zemljo nego pa zlahčne sorte, cepljene na pritlično podlago. Vse te okolnosti je treba pri pripravi zemlje upoštevati.

Ko smo tako z zemljo gotovi, pripravimo še za vsako drevo okoli 3 metre dolg, raven, močan, obeljen kol, ki naj bo na debelejšem koncu priostren. Trpežnost kola se zelo podaljša, ako ga na spodnjem koncu 1 meter na visoko opalimo, ali pa večkrat prepleskamo s 5% raztopino modre galice.

Sedaj pa še zadnje delo pred saditvijo! Najmanj 14 dni, če mogoče pa še prej, preden nameravamo saditi, zastavimo kole in jame zasujemo. Kol za vsako drevo zastavimo v dno jame, dokler je še prazna. Samo ob sebi je umevno, da moramo pri tem poslu gledati na pravilno razdaljo drevesa od drevesa in na ravne vrste. Oboje je bilo prav za prav že določeno, preden smo začeli kopati jame.

Ko so koli pravilno zastavljeni, zasujemo jame do vrha. Navadno dememo na

dno zgornjo plast zemlje z rušo vred, na to pa zmečemo spodnjo zemljo, ki smo jo pognojili z drobnim gnojem ali kompostom. Lahko pa tudi obe plasti zemlje že zunaj zmešamo, kar bi utegnilo biti vsaj v nekaterih primerih še bolje nego, da jih ločimo. Medtem ko z zemljo napolnjujemo jamo, jo večkrat nekoliko potlačimo, ker sicer bi se, ko bi jame samo narahlo nasuli, pozneje preveč posedla in bi prišlo drevo pregloboko v tla. Napolnjevanje jam moramo opraviti na vsak način v lepem, suhem vremenu. Vse naše delo bi bilo brezuspešno, če bi napolnjevali jame z mokro, blatno zemljo.

Ako smo k vsaki jami dodali primerno količino gnoja ali komposta in smo pri napolnjevanju pravilno ravnali, nam mora ostati, ko so jame polne, še pri vsaki dobršen kup zemlje, ki jo bomo potrebovali pri saditvi. Če bi bil ta preostanek premajhen, je treba pač dobre zemlje še dopeljati.

Čas jesenske saditve se bliža. Hitite, da boste imeli za saditev vse pripravljeno, ko prispe naročeno drevje.

Kdor bo pa sadil šele spomladi, naj čimprej tekočo jesen pripravi zemljo, kole bo zasajal in jame napolnjeval pa spomladi, mesec dni pred saditvijo. H.

Kmečko delo v oktobru

V septembru in oktobru pospravlja kmet sadove svojega truda. Letos je bila v Sloveniji letina v splošnem dokaj dobra, hvala Bogu! Posebno so letos dobro plenjala žita, tudi krompirja je dovolj, le za mrvo bo bolj trda, ker se je malo nakosilo. Zato je letos posebno važno, da izkoristimo pašo, dokler je le mogoče. Paša je iz dveh ozirov dobra: prvič prihraniš na krmi, drugič je pa za živino zelo dobro, če je čim več zunaj na dobrem zraku in če se čim več giblje. Saj se bo kmalu približal čas, ko bo navezana skoraj izključno na hlev. Dobro bo vozil tudi tisti kmet, ki je skrbel za zadostno zeleno krmo, da je bo imel dovolj do pozne jeseni. Še bolje pa oni, ki si je omislil jame za kislno krmo in jo je do vrha napolnil! Letos pri slabi letini za živinsko krmo se bo izkazalo, kako velikega pomena je tako imenovana ensilazna krma.

Opozarjamo, da je nevarno pasti živino po zmrzli travi, dokler se ne otaja, ker je takšna trava posebno breji živini zelo nevarna in povzroča zvrženje. Tudi ni dobro v preveliki meri krmiti listja okopavin, kakor pese, repe, korenja, ker povzroča drisko. Sedaj je čas da pregledamo živinske hleve. Če je kaj treba popraviti, storimo nemudoma, hlev pa lepo z apnom pobelimo, da uničimo ličinke muh in druge golazni po zidu.

Prasiče za pitanje smo že odbrali. Teh ne spuščamo več v tekališče in tudi ne na pašo, ampak jih zapremo v mračen svinjak in primerno dobro krmimo. Vse druge prasiče, zlasti plemenske svinje pa redno spuščamo na pašo in v tekališče

tudi v hladnejšem jesenskem vremenu, da se razgibljejo in utrdijo proti mrazu.

Jarčke so že začele nesti ali pa bodo prav kmalu. Preglejmo jih in precenimo. Prav tako kokoši in peteline. Kar ni za rabo, se izloči, da nam ne bo čez zimo brez haska pojedalo piče.

Na polju smo povečini že pospravili. Pri koruzi smo odbrali lepe stroke, ki imajo pravilne vzporedne vrste in ki so bili nizko nasajeni, za seme. Skušnje namreč pravijo, da koruza z nizkih storžev hitreje dozori in da večji pridelek. Tudi ajdo smo že poželi. Sedaj bo skrajni čas za žetev pšenice. Navodila smo dali že v prejšnji številki. Ko bodo ozimna žita posejana, začnemo z jesenskimi oranjem in gnojenjem onih njiv, ki smo jih namenili v prihodnjem letu za okopavine. To oranje je izredno važno in naj ga nihče ne zanemari. Preorana zemlja se čez zimo prezebe in sprni ter na ta način zelo izboljša. Konec oktobra bomo pobrali še peso, repo, korenje in zelje, tako da bodo okrog Vseh svetih pridelki do malega pod streho.

V sadnem vrtu bodo imeli opravka še oni kmetovalci, ki jim je sadje obradilo. Treba bo obrati pozne jesenske sorte jabolk, kdor jih še ni. Kdor jih je že, se bo kesal. Ni poslušal naših nasvetov, ko smo ponovno priporočali, naj se pozno sadje pusti na drevju čim dalj. Ne bojte se lahkih nočnih mrazov. Ti ne povzročajo nobene škode, le z obiranjem takšnega namrznjenega sadja je treba počakati tako dolgo, da se odalti na drevju. Po končanem obiranju ni treba podpor takoj odstraniti. Lahko se primeri, da za-

pade zgodaj sneg, ki je v jeseni po večini zelo južen in težak. Ker listje še ni odpadlo, se nabere na vejevju in nam napravi veliko škodo, ker polomi najlepše veje. Zato pustimo podpore iz previdnosti, dokler listje ne odpade. Takrat jih spravimo na suho, da jih bomo prihodnje leto — če Bog da srečo — spet lahko uporabili.

Gnilega sadja naj nihče ne pušča ležati pod drevjem. Vse polno bolezenskih klic je v njem, ki nam bodo prihodnje leto povzročale škodo, če jih bomo pustili, da se ugnezdijo na našem vrtu. To gnilo sadje je treba do zadnjega peclja pobrati in sežgati. Tudi proti škodljivcem se je treba boriti. V oktobru bomo lovili velikega škodljivca, ki se mu pravi zimski pedic (ali zmrzikar), in sicer na ta način, da bomo drevje opasali z lepljivimi pasovi, vsako drevo z dvema, na katerih se bo ta nevarni škodljivec ujel. Te pasove navežemo takole: V višini kakkega metra od tal, — kjer pasejo živino, pa višje, — se debela najprej s strguljo lepo ostržejo in očistijo, da dobimo glad-

ko skorjo, kateri se pas dobro prilaga. Nato privežemo na tem mestu na trdo kakih 10 cm širok pas iz nepremočljivega papirja, ki ga namažemo z dobrim lepilom (limom) v širini kakih treh prstov 1 mm na debelo. Takšno lepilo je n. pr. sotor ali arbocol. Dobijo se pa tudi že izdelani in namazani pasovi.

Kdor se je namenil posaditi kaj novega sadnega drevja, naj ne odlašaja z naročilom, da ne bo dobil izbirkov. Kdor je pa mlado drevje posadil lani in še prej, naj ga ne pozabi zavarovati pred zajci in drugo divjačino.

V sadnih shrambah se more sadje pustiti v kupih, ki smejo biti do $\frac{3}{4}$ m visoki, vendar je v novembru sadje treba prebrati. Shrambe redno zračimo v hladnih nočeh, da ne bodo pretople in s tem pospeševale predčasnega zorenja sadja. Kdor ima dobro sadno shrambo, naj se letos ne prenašli s prodajo svojega sadnega pridelka, marveč naj trpežne zimske sorte vskladišči. Pozimi bo šel zlahtni sadež za med!

Kako obvarujemo živino pred obolenjem

V davnih časih naše domače živali še niso bile tako domače, kakor so danes. Živele so divje v naravi, dokler, si jih ni človek podvrget in jih udomačil. Od udomačenih živali ima zdaj človek nešteto koristi. Danes bi človeštvo sploh ne moglo živeti brez domačih živali in niti misliti ne moremo, kako bi izgledalo vse človeško življenje, ko bi ne imeli živali. Zato smo za živali skoraj prav tako v skrbeh, kakor za človeka. Skrb za domače živali je pa včasih zelo težka, ker nam živali ne morejo izraziti in povedati, česa jim manjka in kje jih boli.

Če je žival bolna, kaže tudi na zunaj nekatere znake, a vendar iz njih ne moremo vedno sklepati na notranje bolezni. Bolna živina ni tako vesela in razposajena, kakor je sicer, včasih bomo lahko s toplomero ugotovili vročino, ne ljubi se ji jesti in piti, veliko leži, težko diha, obrača glavo k trebuhu itd.

Naši živini grozita v zadnjih mesecih dve nevarni bolezni, in sicer slinavka in parkljevka, ki napadeta vso živino, ki ima parklje. Kaj je vzrok teh bolezni?

Živinozdravniška veda še do danes ni mogla najti pravega povzročitelja te bolezni. Tudi z aparati, ki stokrat in tisočkrat povečajo, jih niso mogli zaslediti. S takim sovražnikom naše domače živine je pa boj seveda zelo težak. Mi vemo, da je bolezen zelo nalezljiva in se prenaša iz enega živinčeta na drugega s krvjo, dlako, mlekom, gnojem, steljo in sploh z vsako stvarjo, ki so prišle v dotiko z obolenimi živalijo. Posebno pogosto se prenaša z obleko in čevlji. Mi vemo, da se bolezen prenaša iz zelo oddaljenih krajev: letošnje leto se je prinesla ta nevarna bolezen iz Francije.

Žival, ki se okuži z bacili slinavke in parkljevke, ne zboli takoj. Od časa okuženja pa do tedaj, ko se pokažejo prvi znaki okuženja, mine navadno doba 5 do 7 dni. Zato se pogosto dogaja, da okužene živali prenašajo bacile okuženja z doma in okužijo druge živali. To se prav posebno tedaj dogaja, ko pride živina v večjem številu na en kraj, n. pr. ob sejnih, razstavah, na pašnikih. Prav pogosto pa prenašajo to bolezen ljudje, ki se

mnogo sučejo okrog živine, to so prekupevalci in mesarji. Zato bi bilo zelo priporočljivo, da se takšnih ljudi ne pusti k živini vse dotlej, dokler se niso temeljito razkužili. Razkuženje se izvrši v raztopini »Caporita« (2 g caporita na 1 l vode). Obleka mora biti razkužena v desinfektorju, katerega ima vsaka bolnišnica. Posebno pozornost je treba obračati razkužitvi obuvala. Tudi ona se more razkužiti s caporitom, kakor je bilo že povedano.

Za zdravje živine je nujno potreben red v hlevu. Mokri in soparni hlevi so za živino nevarni. Strop mora biti dober, tako da ne bo voda prihajala skozi špranje v hlev. Kjer so hlevi soparni in vroči, je treba napraviti v steni odprtino, katero zadelamo z žaganjem ali slamo. Sopara se v tej odprtini spremeni v vodo, ki potem odteka. Stelja mora biti suha, če je živina zbolela za parkljevko. Bolne parklje je treba negovati in gledati, da bo živina stala na suhem. Zato je treba steljo večkrat menjati. Obolele parklje je treba zdraviti s katanom, s prahom, katerega dobimo, če sežgemo stare ponošene cunje. Velike važnosti je tudi pravilna svetloba v hlevu. Nekateri hlevi sploh nimajo oken, drugi pa spet zelo majhna okna, pa še te zamašijo s slamo ali cunjami, da je tudi podnevi v hlevu temno. Svetloba in sonce uničujeta glive in bakterije, ki so povzročitelji bolezni.

Izkušnja uči, da svetloba zelo blagodejno vpliva na živali, krave bolje molzejo v svetlem hlevu in kokoške nesejo več jajc v svetli kamrici, kakor pa če bivajo v temnih prostorih. Živali v svetlih prostorih veliko manj boleha in prej ozdravijo, kakor v temnih. Zato je treba majhna okna povečati, da bo prišlo več svetlobe v hlev.

Hrana za domače živali mora biti dobra, okusna in zdrava. Hrana ne sme biti vedno ena in ista. Od preveč enovrstne hrane nastanejo razne bolezni, kakor n. pr. skorbut. Ta bolezen se je pojavila posebno v časih, ko so ljudje morali potovati skozi mesece na starih ladjah po morju. Znaki te bolezni so: Meso okoli zobovja oteče, izpuščaji na koži, okoli kosti in v mišičju, duševna pobitost, splošna slabost, propad. Ko so taki ljudje prišli do zelenjave, krompirja, sočnega sadja ali pa sirovega mleka, je bolezen prenehala. Isto so opazovali pri živini. Zato se priporoča, da se živini podaja raznovrstna hrana. Bolezen beriberi se nahaja v krajih, ki se v glavnem hranijo od riža (Japonska, malajski otoki, Filipini in Brazilija). Znaki so: Vnetje ledvic, motnje srca, vodenica itd. Sredstva proti tej bolezni so: sočivje, sveže sadje, sveže drože. Bolezen beriberi se pojavlja pri ljudeh, pa tudi pri živalih, posebno pri perutnini.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Kako varčevati

Splošno so ljudje mnenja, da more govoriti o kakem varčevanju le tisti, ki ima večje dohodke; kdor zasluži malo, pa da nima s čim varčevati. Če to zadevo nekoliko natančneje pogledamo, vidimo, da temu vendar ni tako in da se more tudi pri skromnih dohodkih dati vsaj malenkost na stran za hudo silo.

Večina naših gospodinj na kmetih in po mestih varčuje na vseh koncih in krajih, saj ji drugega tudi ne preostaja, ako hoče izhajati s sredstvi, ki so ji na razpolago. Kako rada pa bi imela vsaka od teh skrbnih gospodinj vsaj kakšno skromno vsotico na strani, za ta ali oni primer, n. pr. bolezen, zimsko obleko, božič, god, izobrazbo itd.

Če je dohodkov malo, res ni lahko še nekaj denarja prihraniti. Vendar z dobrim načrtom in vztrajnostjo ter majhnimi žrtvami lahko vsaj nekaj denarja denemo sem pa tja na stran. Nekaterim je res kar prirojeno, da iz vsakega dinarja napravijo tri, to se pravi, da najmanjšo vsotico obrnejo v čim večji prid. Ne pravi se hraniti denar, ako denemo en dinar v hranilnik, takoj nato pa dva prav po nepotrebnem ali po nerodnosti in nepremišljenosti izdamo.

Neka gospodinja je spravljala vse enodinarske novce. Vsak, ki ji je prišel v roke, je izginil v hranilničku. Izpočetka je seveda imela nemalo skušnjav, da bi ga takoj porabila za to ali ono, sčasoma pa so te skušnjave ponchale; popolnoma se je privadila in dala brez težave vsakega

k ostalim. Čez dalj časa se ni več spomnila, kdaj je zadnjega izdala, a imela je prihranjeno lepo vsotico za hude čase. Prav tako bi nam koristili tudi 25 in 50 parski novci, ako bi jih nabirali dovolj časa.

Če dobimo za vodstvo gospodinjstva določeno vsoto, je najbolje, da jo takoj razdelimo, kakor jo bomo rabili. Vsaj nekaj pa vzamemo proč za izredne izdatke in to vsotico shranimo posebej. Ko se je že nekaj nabralo in pride potreba, pa posežemo v posodico in vzamemo iz nje potrebno vsotico. Kar smo začeli, moramo točno izvajati; ne goljufajmo sami sebe, da bi se lotili prihrankov, če ni res treba, ali da bi jemali v drug namen kot smo prvotno določili. Kako prijetna je zaveš, ko je treba kaj kupiti ali plačati, pa nismo nič v zadregi ali v skrbeh, ker je denar kar pripravljen. Sčasoma se da hranjenju privaditi, veseli nas in tudi kakih majhnih žrtev se ne ustrašimo.

Nekatere gospodinjice so trdno prepričane, da hranijo kolikor morejo, pa vendar nič ne prihranijo. To je znak, da ne varčujejo pravilno in ne na pravem kraju. Izdajajo več denarja kot je treba, a se tega prav nič ne zavedajo. Koliko reči je dražjih, n. pr. nekatera živila, pa nimajo zato nič večje vrednosti; za manj denarja bi dobili enakovredno hranilo. Ni pa tako z obleko. Vsako zelo poceni blago je drago; kako kmalu ga je treba nadomestiti z novim in kako malo nam je koristilo. Dobro oblečena ženska ima lahko zelo malo obleke, a je dobro premislila, preden jo je kupila; ni jih treba vedno prenavljati in popravljati in je preskrbljena za dolgo časa. H Š.

Naši mati

METKA

Še preden se je šola pričela, me je poiskala Metkina mati na domu. Vsa je bila v skrbeh, kaj bo z njeno hčerko, ki mora letos prvič v šolo, pa ima veliko hibo, zaradi katere se boji, da ji bo šola delala velike težave. Deklica je namreč jecljala. Mati me je prosila, naj imam z deklico potrpljenje. Vsakokrat, kadar jo nameravam vprašati, naj jo vnaprej opozorim, da ne sme jecljati, da mora paziti, kaj bo govorila.

Potolažila sem mater, da bo vse dobro in naj bo z Metko brez skrbi. Samo eno mi je morala obljubiti, da ne bo Metki

povedala, da je bila pri meni in da mi je govorila o njeni jecljivosti.

Potem se je pričela šola in Metka je prišla v šolo. Bila je ljubko, prijazno in nadarjeno dekle. Ko sem jo prvič nekaj vprašala, se je zdržnila, za hip ji je zastala sapa in že sem čutila, kako bo začela jecljati. Mirno sem jo pobožala po glavi in ji rekla: »Saj vem, da znaš. Pa vseeno povej, da bodo še druge slišale.« Veselo je pogledala, strah jo je minil in govorila je brez jecljanja.

Potem sem namenoma otroke poučila, naj vsakokrat nekoliko počakajo in premislijo, preden odgovore, da ne bodo neumnosti blebetali. Tako se tudi Metki ni nič posebnega zdelo, če je morala tudi ona vsakokrat čakati, preden je odgovorila, da se je tako zbrala, in jo je minil strah. Večkrat sem jo še drugače bodrila: Naj pove, kako je treba govoriti, da bodo še druge znale, naj pokaže, kako se lepo govori itd. Že čez štirinajst dni mi je popolnoma mirno in lepo brez zatikanja odgovarjala.

Skozi štiri leta sem imela Metko v šoli in ves ta čas je govorila mirno, lepo, brez napak, kot vsi drugi otroci. Nikoli ni niti malo jecljala.

Ko je po štirih letih odhajala v meščansko šolo, me je zaupljivo potegnila v stran in rekla: »Se nekaj vam moram povedati, kar sem vam vsa leta skrivala, jecljam.«

Hočeš reči, da si jecljala, ko si bila še majhna. Danes pa več ne.«

»Ali ste vi to vedeli?«

»Seveda.«

»Pa mi nikoli niste pokazali.«

»Nikoli. Zato pa tudi nikoli jecljala nisi. V tem je bila vsa umetnost.«

Sredi naslednjega leta pa je prišla Metkina mati zopet k meni. Žalostna mi je tožila, da Metka zopet jeclja in me lepo prosila, naj ji povem za ono čudovito sredstvo, s katerim sem dosegla, da dekletce vsa štiri leta ni več jecljala. Seveda sem ji ustregla.

Otrok, ki jeclja, nima nikake napake na govornih organih, ampak je popolnoma zdrav. Vzrok jecljanju so le njegovi živci. Morda se je otrok v mladih letih kdaj prav hudo ustrašil, ali so ga starši pretepali, morda so ga tudi vedno zaničevali in zmerjali, da ni za rabo in da je za nič. Tako je v otroku zaživel za-

vest, da je manj vreden ko drugi ljudje, polastil se ga je stalen strah in vsakokrat, kadar mora nenadoma odgovoriti, ga ta strah vsega obvlada in v zavesti svoje manjvrednosti si ne upa z govorico na dan; zato pa jeclja.

Če hočemo takega otroka ozdraviti njegove hibe, moramo predvsem ta strah v njem zamoriti. To pa dosežemo le, če smo vedno mirni, kadar z otrokom govorimo, če ga vselej potrpežljivo počakamo, da se zbere in ne zahtevamo takoj odgovora od njega. Vselej ga v naprej pripravimo na to, da bo vprašan, da ne bo naše vprašanje preveč hitro in nenadno stopilo pred njega in ga zbegalo. Ubiti je treba v njem zavest manjvrednosti in ga napolniti s pogumom in samozavestjo. Zato ga večkrat pohvalimo, stavimo za zgled drugim in pokažimo svoje zadovoljstvo nad njegovim odgovorom, čeprav ta odgovor morda v resnici ni bil tako brezhiben in pravilen. Ne opozarjamo ga vnaprej, da ne sme jecljati. To mu samo jemlje pogum, ker se pri tem spomni na svojo napako. Še huje je seveda, če ga zmerjamo ali vpijemo nad njim, ker nam ne more takoj odgovoriti. Če se nam posreči, da otrok pozabi, da jeclja, pa bo v resnici nehal jecljati. H.

KUHINJA

Jabolčni vsukanec. Olupim toliko jabolč, da jih je zrezanih na krljičke za tri pesti. Jabolka pristavim s približno dvema litroma vode ter jih kuham toliko časa, da se krljički razpuste. Potem odlijem vodo, stlačim jabolka in jih zopet zalijem z odlito vodo. Vsukanec napravim iz četrte litra moke in enega debelega jajca. Polovico vsukanca zakuham na krogu z jabolki, osolim in ko nekaj časa jed vre, zabelim z drugo polovico vsukanca, ki sem ga na razbeljeni masti ali na surovem maslu zarumenila. Masti ali surovega masla porabim za to množino eno žlico. Vsega skupaj naj jed vre 10 minut, nakar jo osladim z žlico stolčnega sladkorja in dam kot juho na mizo.

Nadevana zeljnata glava. Bolj majhno in tako zeljnato glavo, da se listi lahko odločijo, skuham na pol v slanem kropu. Kuhano glavo povežem na rešet, osvežim z mrzlo vodo in pustim na rešet, da se popolnoma odteče. Ko je odtekla, na-

mažem liste z nadevom, in sicer po notranji strani in od srca začeto. Liste stisnem zopet skupaj, tako da se oblika glave ne spremeni. Ko imam to delo izgotovljeno, denem glavo na razbeljeno mast ali na surovo maslo, površino polijem s kisló smetano in glavo pokrito pražim eno uro. Nadev: 20 dkg telečjega mesa zmeljem in na razbeljeni masti s pridevkom sesekljane čebule in zelenega peteršilja oprazim. Ko je praženje ohlajeno, mu dodam en rumenjaki, dve žlici kisle smetane, ščepec popra in sneg iz enega beljaka. Ako nadevu pridenem žlico oprazenih možganov, se okus znatno zboljša.

Telečji zrezek s smetano. Kakih 20 dkg telečjega mesa (najboljši od stegna) operem, potolčem, osolim in s ščepec popra posujem. Ko nekaj časa stoji, ga vržem na razbeljeno surovo maslo ali na mast, pridenem kosček čebule, odrezek limonine lupinice in ko se mast nekoliko posuši, prilijem žlico juhe. Omaki primешam pol žlice moke. Ko ta nekoliko zarumeni, dodam dve žlici kisle smetane ter pustim zavreti. Na mizo dam s krompirjem ali rižem ali z makaroni ali s kakimi žličniki ali cmoki.

Cesarski šartelj. Prav dobro mešam 14 dkg surovega masla s 6 rumenjaki, 10 dkg sladkorja z vanilijnim duhom, 24 dkg lepe suhe bele moke, 2 dkg shajanega testa, po potrebi soli in nekaj žlic sladke smetane ali mleka ter nazadnje iz 6 beljakov sneg. Testo dobro zmešam in temeljito stepem. Med stepanjem proti koncu vmešam nekaj pesti rozin. Obliko namažem z maslom in obložim z olupljenimi in razpolovljenimi mandeljmi. Testa naj bo v obliki od polovice posode. Posodo s testom pokrijem in pustim, da vzhaja. Vzhajan šartelj spečem v pečici. Pečenega potresem s sladkorjem.

g Izvoz prašičev v Avstrijo. Nemške oblasti so odredile, da morajo naši izvozniki prašičev prodajati prašiče v bivši Avstriji samo s posredovanjem Reichsstelle für Tiere und tierische Erzeugnisse. Na intervencijo Zavoda za pospeševanje zunanje trgovine so sedaj nemške oblasti odločile, da se ta naredba ne bo nanašala na izvoz živine iz naše države in ostane v veljavi dosedanji način prodaje živine na prostem trgu po komisio-narijih.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

g. Ljubljana. Na sejmu, ki se je po zatrii slinavki in parkljevki spet vršil dne 20. oktobra, so prodajali živino po naslednjih cenah: voli I. vrste 6 din, II. 5.50, III. 4.50; telice I. 6, II. 5.50, III. 4.50; krave I. 5.50, II. 4, III. 2.50 do 3; teleta I. 8, II. 7; prašiči špeharji, domači 9.50, pršutarji 8 din za 1 kg žive teže. Surove kože: goveje 9 do 10, telečje 11, svinjske 6 din za 1 kg žive teže.

g. št. Vid pri Stični. Na sejmu 10. okt. so bile cene goveje živine sledeče: voli do 5.50 din, krave za pleme do 4, za meso 3, telice za pleme 4, za meso 5, bikji za pleme 5, za meso 3.50, teleta I. 8, II. 7 din za 1 kg žive teže.

g. Semič. Dne 12. okt. so prignali na sejem 250 volov (prodali 43), 68 telic in juncev (8), 47 krav (22), 8 prašičev (0). Cene so se gibale takole: voli I. vrste 4.50 do 5 din, II. 4 do 4.50, III. 3 do 4; telice in junci 4 do 4.50; krave 3 din (na čez 1000 do 2000 din za komad) za 1 kg žive teže.

g. Ptuj. Na sejem 18. okt. so prignali 54 volov (prodali 26), 194 krav (123), 20 bikov (17), 25 juncev (12), 69 telic (30) in 129 konj (20) ter 7 žrebet (6). Cene: voli 4.25 do 5.50 din, krave 2.50 do 3.75, bikji 3.50 do 5, junci 3 do 4, telice 4 do 5 za 1 kg žive teže. Konji komad 600 do 4500 din, žrebeta 500 do 2100 din. Dan pozneje je bil prašičji sejem v Ptuj, kamor so pripeljali 274 repov, prodali pa 90, in sicer: pršutarji 7 do 8, plemenske svinje 7 din za 1 kg žive teže, mladi prašički v starosti od 6 do 12 tednov 80 do 160 din za komad.

CENE

g. Sadje. Banovinski vinarski in sadjarski zavod v Mariboru poroča, da so se cene sadja v preteklem tednu znatno dvignile in plačujejo sadni trgovci za zimsko sadje že 3 din za 1 kg. Ker je pa zimskega sadja zelo malo, bodo cene tudi za naprej trdno držale. Po 1. novembru t. l. bodo znižane tudi uvozne carine za prešno sadje v Nemčijo, zaradi česar se bodo bržkone tudi cene prešnemu sadju dvignile.

g. Les. Cene lesa so se po podatkih ljubljanske borze za blago in vrednote v zadnjem času nekoliko dvignile, in sicer

pri smrekovih hlodih na 125 do 165 din za 1 m, pri bukovih hlodih od 30 cm dalje na 95 do 135 din, pri hrastovih na 165 do 305 din za 1 m od premera 30 cm dalje. Dvignile so se tudi neznatno cene nekaterih vrst žaganemu trdemu in mehkeemu lesu. Cene železniškim pragom so malo popustile; hrastovi so po 38 do 48 din, bukovki po 23 do 28 komad.

LJUBLJANSKI TRG

g. Cene mesa in mesnih izdelkov. Govedina: I. vrste 12 do 14 din, II. 10 do 12, III. 8 do 10; jezik 14 do 16, vampi 8, pljuča 6, jetra 10 do 12, ledvice 12 do 14, možgani 18 do 20, loj 6. Teletina: 1 kg 12 do 16, jetra 12 do 14, pljuča 10 do 12, možgani 10 do 24, ledvice 14 do 16. Svinjina: 1 kg 14 do 18 din, pljuča 8, jetra 12 do 14, ledvice 18 do 20, glava 6, parklji 5, domača slanina 16, domače salo 17, mast 20, šunka 22 do 24, prekajeno meso I. 16 do 20, prekajeni parklji 8, prekajena glava 7, jezik 18 do 20 din za 1 kg. Drobniča: koštrunovina 8 do 10, jaginetina 12 do 14, kozličevina 16 do 18 din za 1 kg. Klobase: krakovske 20 din za 1 kg, debrecinske 18 do 20, hrenovke 18 do 20, safalade 18 do 20, sveže kranjske 30, polprekajene 24, suhe 30 do 35, prekajena slanina 20 do 24. Perutnina: piščanec kom. 12 do 18 din, zaklan 1 kg 25 do 28 din, kokš kom. 18 do 30, zaklana 1 kg 20 do 24, petelin kom. 20 do 40, zaklan 1 kg 20 do 24, raca kom. 18 do 20, zaklana 1 kg 24, gos kom. 35, zaklana 1 kg 20 din, golob kom. 3 do 5, domači zajec kom. 12 do 20 din. — Mlevski izdelki: moka št. 0 1 kg 2.95 do 3.50 din št. 2 2.75 do 3.15, št. 4 2.55 do 2.95, št. 6 2.35 do 2.70, kaša 3.30, ješprenj 3 do 3.25, ješprenjek 4.20 do 7, otrobi 1.30 do 1.55, koruzna moka 1.90 do 2.10 koruzni zdroh 2.40 pšenični zdroh 3.50, ajdova moka 5 do 5.60, ržena moka 2.90 do 3.20 za 1 kg.

SEJMI

30. okt.: živ. in kram. Studene pri Krškem, Vel. Gaber. — 2. nov.: živinski in kram. Črnomelj (?), živ. Ljubljana, živ. in kram. Cerkljica, Mirna. — 3. nov.: gov. in svinj. Mokronog, svinj., konj in kram. Zagorje. — 5. nov.: živ. in kram. št. Vid pri Stični, Beltinci v Slov. krajini.

PRAVNI NASVETI

V korist pastorki prikrajšani otroci. J. J. M. T. - Oče se je poročil v drugič z žensko, ki ima svojega otroka. Na prigovorjanje svoje žene je izročil celo posestvo svoji ndl. pastorki, sebi izgovoril preužitek, otrokom iz prvega zakona dal zapisati dedne odpravke, dva vnuka po že umrlem sinu pa je popolnoma prezrl. Vprašate, če lahko otroci iz prvega zakona to izročilno pogodbo ovržejo. — Izročilna pogodba je veljavna. Le oba pogodnika bi mogla veljavnost te pogodbe izpodbijati, če bi bili za to podani važni razlogi. Otroci iz prvega zakona pa imajo le pravico, da po smrti očeta zahtevajo od prevzemnice posestva dopolnitev nujnega deleža, odnosno oba vnuka že umrlega sina imata pravico zahtevati nujni delež, ker sta bila popolnoma prezrta. Višina nujnega deleža se bo izračunala po vrednosti očetovega posestva ob izročitvi, ne pa po vrednosti, ki ga bo imelo posestvo ob očetovi smrti. Zato lahko otroci iz prvega zakona predlagajo že sedaj, da sodišče na njihove stroške da sodno preceniti izročeno posestvo. Ta cenitev se bo potem upoštevala pri določitvi nujnega deleža po očetovi smrti.

Spor zaradi drvarnice. A. I. G. - Po občinskem ogledu vam je bilo dovoljeno, da postavite 6 m dolgo drvarnico. Ker pa je ta za vaše potrebe premajhna, ste sami dali napraviti 9 m dolgo drvarnico. Sosed vam sedaj grozi s tožbo po odvetniku, da morate del drvarnice podreti, ker mu zapira svetlobo okna pri kuhinji. Vprašate, če bo sosed res mogel vas prisiliti na to. — Če je sosed pravico do svetlobe preko vašega dvorišča za svoje kuhinjsko okno s 30-letnim mirnim življenjem priposestvoval, bo uspel s tožbo, sicer pa ne. Sosed bo moral v pravdi dokazati, da je že pred 30 leti vam prepovedal pred svojim kuhinjskim oknom zazidati dvorišče in da ste se tej njegovi prepovedi uklo-nili. Če take prepovedi od strani sosedu ni bilo in je samo v zadnjih 30 letih vžival svetlobo pri kuhinjskem oknu, ni mogel s tem priposestvovati še pravice, da bi mu vi z zazidanjem dvorišča ne vzeli luči in zraka. — Z vašim pristankom pri občinskem ogledu, da boste zidali le 6 m dolgo drvarnico, pa ni mogel sosed pridobiti nobene pravice za sebe.

Vojaški rok prvega sina. P. A. M. - Oče je služil v bivši Avstriji svoj predpisani vojaški rok, zdaj je pa stalno nesposoben. Star je 46 let. Prvi sin pojde letos na nabor. Drugi sin bo pa v maju leta 1939 star 17 let. Vprašate, ali pripada prvemu sinu skrajšani rok 9 mesecev? — Po zakonu o ustrojstvu vojske in morna-

rice pripada prvemu sinu skrajšani rok 9 mesecev, ker ima očeta starega pod 60 let, a njegov manjši brat še ni 17 let star. Če bi bil pa mlajši brat že dopolnil 17 let starosti, bi moral tako prvi, kakor tudi drugi sin odslužiti popolni rok, šele tretji sin bi služil skrajšani rok.

Če koča nima razgleda. F. B. S. - Pred 40 leti je prodal vaš tast malo zemlje za postavitev planinske koče. V kupni pogodbi je bilo tudi določeno, da mora prodajalec, t. j. tast, v gozdu pod kočo posekati drevesa, ko bodo zrastle takó visoko, da bodo zakrivala pogled v mesto. Planinska koča ima sedaj tretjega lastnika, ki zahteva od vas, ki ste prevzeli posestvo z gozdom pod kočo, da posekate drevesa pod planinsko kočo, ki ovirajo razgled. Ker se vam zdi mladih smrek škoda, vprašate, če vas lahko k temu prisiliijo. — Obveza vašega tasta je bila le osebna, pogodbeni obveza. Vas kot pravnega naslednika vašega tasta veže le, če je bila vključena pri prevzetem zemljišču, sicer pa ne. Zato pogledjte v zemljiško knjigo sami, ali pa prosite za pojasnilo sodnika.

Posebna odškodninska tožba je včasih potrebna. I. P. N. - Zaradi vzloma v vašo hišo sta bila po orožnikih izsledena dva tata, od katerih je eden posestnik, drugi pa nič nima. Pokradene so vam bile razne stvari za 1500 din vrednosti. Povabljeni ste bili sicer k glavni razpravi k okrožnemu sodišču, vendar vas ni nihče poklical v razpravno dvorano. Zvedeli ste, da sta bila oba tatova obsojena na zaporno kazen, nista bila pa obsojena na povračilo vam povzročene škode. Vprašate, če jih morete sedaj ponovno tožiti na plačilo odškodnine. — Sodišče je moralo vas kot oškodovanca obvestiti o glavni razpravi. To je tudi storilo. Saj ste prešli vabilo z označenim številko sobe, kjer se imate zglasiti. Razprave so vse javne — le v izjemnih primerih so tajne — in zato ima vsaka odrasla oseba pristop k vsaki sodni razpravi tudi brez vabila. Oškodovanec sme v kazenskem postopku prijaviti tudi svoj odškodninski zahtevak in mora kazensko sodišče tudi o tem zahtevku odločiti v sodbi. Seveda, če bi zaradi natančne ugotovitve škode bile potrebne nadaljnje poizvedbe, ki pa za ugotovitev krivde obdolžencev niso potrebne, potem kazensko sodišče zasebnega udeleženca napoti na civilno pravdno pot. Vašo škodo lahko sami iztožite pri domačem okrajnem sodišču; navedli boste v tožbi vlom in kazensko sodbo obeh tatov, nato pa vse pokradene stvari točno opišite in navedite potrebne priče za iste, da jih bodo mogli po popisu sodni izvedenci ceniti. Kot dokaz se boste sklicevali tudi na kazenski spis okrožnega sodišča, ki ga bo moralo okrajno sodišče uradoma pribaviti.